

DF Revy

04: Bibliometri: En biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence **10:** Identificering af kernefeltet i dansk forskning – et kritisk blik på metoden bag **14:** DEL Alt med brugerne **18:** Studerende har hårdt brug for jer **20:** Ytringsfriheden til debat i Seoul

DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 29. årgang nr. 6, september 2006

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
Handelshøjskolens Bibliotek
Fuglesangs Allé 4
8210 Århus V
Tlf. 8948 6523
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Adrian Price
Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek
Tlf. 3528 2116
ap@kvl.dk

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
Tlf. 9635 9360
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck
cvu vita
Tlf. 9612 1500
ma@cvuvita.dk

Abonnement 2006

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes p.t. rettet til
redaktionen.

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 7	20. sept.	uge 43
Nr. 8	01. nov.	uge 49
Nr. 1	13. dec.	uge 4

Manuskripter kan overføres elektronisk som fil til
redaktionens e-mail eller afleveres på diskette (Word)

Annoncepriser 2006

1/1 side: 3500 DKK
1/2 side: 2000 DKK
2-sidet indstik, 4 farver: 3500 DKK

Priserne er excl. moms, foto-, layout- og reproarbejde.

Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503
ISSN (online) 1901-1903

04: Bibliometri: En biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence

Af Jesper W. Schneider, Solveig Bach Sandal og
Ditte Schjødt Jensen

10: Identificering af kernefeltet i dansk forskning – et kritisk blik på metoden bag

Af Jesper W. Schneider, Solveig Bach Sandal og
Ditte Schjødt Jensen

14: DEL Alt med brugerne

Af Hannah Kamstrup Wermuth

18: Studerende har hårdt brug for jer

Af Lizette Ottensten

20: Ytringsfriheden til debat i Seoul

Bibliometri er baseret på frekvensanalyser af bibliografiske enheder, såsom forfatter, institution, citeret dokument etc. Bibliometri er altså anvendelse af statistiske metoder til at undersøge forfatterskabsmønstre, publikationsmønstre og litteraturens brug som led i forståelsen af fags og discipliners historiske udvikling eller som led i bibliotekers materialevalgspolitik. En raffineret videnskabelig metode, der – hvis den bruges formålstjenligt – kan redegøre for strukturen indenfor videnskabelig forskning både før og nu. Kan man ud af disse analyser også drage konklusioner om artiklernes kvalitet? Og

på hvilken måde kan bibliometri reelt bruges til evaluering af den danske forskningsindsats? Bibliometriens muligheder er (igen) et hot værktøj indenfor både biblioteks- og videnskabelig forskning, og disciplinen beskrives og uddybes derfor bredt og fyldigt i dette nr. af DF Revy.

Med DELA er der nu mulighed for at alle de danske forskningsbiblioteker kan tilbyde deres studerende og undervisere et "Learning Management System" (LMS) som et integreret søgningsværktøj - uden at der skal betales store summer til licens. LMS'erne

og deres brugere kan nemlig interagere med universitetets systemer til produktion, lagring og deling af lærings- og undervisningsmaterialer. Brugerrettighederne giver mulighed for både "read/write/edit/delete" og via denne digitale bibliotekstjeneste kan biblioteket komme til brugeren i hans/hendes elektroniske læringsplatform – LMS'en, uanset ved hvilken institution man studerer. Deling af ressourcer på tværs af institutioner vil opfylde brugernes forventninger om at kunne søge i 'alt' ét sted fra - og det vil de kunne via DELA projektet.

På hvilken måde kan bibliometri reelt bruges til evaluering af den danske forskningsindsats?

Bibliometri: En biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence

Af Jesper W. Schneider, Solveig Bach Sandal, og Ditte Schjødt Jensen

Interessen for bibliometri er stigende i disse år. Forskningsinstitutionerne bliver i stigende grad opfordret til kvantitative evalueringer af deres forskning. Med basis i bibliometrien, forsøger mange søgemaskiner at udnytte referenceadfærd på www til rangordning af søgesæt.

Jesper W. Schneider
Ph.d., adjunkt
jws@db.dk
Solveig Bach Sandal
stud.scient.bibl
ak05sosa@db.dk
Ditte Schjødt Jensen
stud.scient.bibl.
ak05disc@db.dk

Senest er en række såkaldte "videnskabelige søgemaskiner" dukket op som alternativer til de hidtil kendte citationsindekser fra ISI®. Som modsvar har ISI® forbedret deres Web of Knowledge®, som udover citationsindekserne (*Web of Science*®), også indbefatter en række sekundære bibliometriske produkter så som *Journal Citation Reports*. Dertil kommer, at digitaliseringen generelt i disse år, for alvor ændrer den videnskabelige kommunikation og formidling. Også her er der en stigende interesse for anvendelse af bibliometri.

Adgangen til bibliometriske data og indikatorer er dermed blevet væsentligt lettere i de senere år. I forhold til forskningsevaluering har dette betydet, at flere institutioner selv forsøger at indsamle data og udregne forskellige bibliometriske indikatorer. Et godt eksempel er det såkaldte "kernefeltprojekt" igangsat af Danmarks Forskningspolitiske Råd i 2005 (Det Forskningspolitiske Råd, 2006). Rådet opstillede syv indikatorer for beskrivelse af "kvalitet" og "relevans" i forskningen, heraf er flere indikatorer bibliometriske. De enkelte

forskningsinstitutioner skulle selv indsamle data og udregne indikatorer. Som det fremgår af Sandal, Schjødt Jensen & Schneider (2006), så var indsamlingen af bibliometriske data, samt valg, udregning og anvendelse af bibliometriske indikatorer kendetegnet ved endog meget stor diskrepans, modsat Rådets egen konklusion omkring en ensartet sammenlignelig beskrivelse (Det Forskningspolitiske Råd, 2006). Den store diskrepans i forhold til de bibliometriske analyser overrasker dog på ingen måde. Det er velkendt at bibliometriske data skal behandles med stor omhu (Moed, 2005). Dette gælder i speciel grad de bibliometriske data, der indsamles uden for de velkendte citationsindekser.

Set fra et biblioteks- og informationsvidenskabeligt synspunkt er den fornyede interesse for bibliometri naturligvis velkommen. Men der er også grund til agtpågivenhed. Bibliometri omfatter mange aspekter, nogle er mere kontroversielle end andre. Den lettere adgang til bibliometriske data, har ikke nødvendigvis gjort det lettere at gennemføre bibliometri-

ske undersøgelser. Af forskellige årsager, er bibliometriske undersøgelser f.eks. ikke lige hensigtsmæssige indenfor for alle discipliner (se Moed, 2005) og dertil kommer, at bibliometriske indikatorer kan udregnes og anvendes på forskellige måder, nogle mere hensigtsmæssige end andre. En god bibliometrisk analyse er oftest tidskrævende og kræver metodeindsigt, ikke kun i bibliometri men også i dataindsamling.

Formålet med denne artikel er at understrege de specielle kompetencer en biblioteks- og informationsvidenskabelig baggrund giver i forhold til gennemførelse og vurderinger af bibliometriske analyser. Et konkret eksempel er givet i dette nummer af DF-revy, hvor artiklen af Sandal, Schjødt Jensen & Schneider (2006) baserer sig på en studieopgave på kandidatuddannelsen.

Formålet med denne korte artikel er at påpege, at en generel forståelse for bibliometri og bibliometriske metoder er en nødvendig forudsætning for gennemførelse, vurdering og forklaring af bibliometriske analyser.

Som udgangspunkt beskæftiger bibliometri sig med kvantitative studier af videnskabelige dokumenter på baggrund af deres bibliografiske, såvel som emnemæssige data

Bibliometri på Danmarks Biblioteksskole

Bibliometri har en lang tradition indenfor biblioteks- og informationsvidenskab, dels som forskningsmetode, og dels som anvendt værktøj ved f.eks. informationssøgning eller materialevalg (Glänzel, 2003). Den stigende interesse for bibliometri kan også spores på Danmarks Biblioteksskole. Forskningsmæssigt kan dette blandt andet ses ved, at en række nyligt afsluttede Ph.d.-projekter som udgangspunkt beskæftiger sig med bibliometriske aspekter ved f.eks. www, informationssøgning og vidensorganisation (Bjørneborn, 2004; Larsen, 2004; Nicolaisen, 2004; Schneider, 2004). Det skal dog understreges, at bibliometri og bibliometrisk forskning længe har haft en central placering på Danmarks Biblioteksskole. Dette er blandt andet kommet til udtryk i det nu nedlagte *Center for Informetriske Studier*, hvor Irene Wormell, Peter Ingwersen, og Finn Hjortgaard-Christensen udviklede online citationsanalyser og bibliometriske indikatorer, samt gennemførte en række danske og udenlandske forskningsevalueringer. Seneste har Peter

Ingwersen modtager Derek John De Solla Price medaljen for sin forskning og udvikling af bibliometriske indikatorer til brug på www.issi-society.info/price.html.

Undervisningen i bibliometri på Danmarks Biblioteksskole er i øjeblikket ikke et obligatorisk kursus. Bibliometri tilbydes ofte som f.eks. valgkursus på bacheloruddannelsens 5. semester, og er en fast bestanddel af informationsformidlingsteorimodulet på kandidatuddannelsen. Den stigende interesse for bibliometri har dog bevirket, at bibliometriske aspekter og metoder vinder større indpas i undervisningen indenfor informationssøgning og vidensorganisation. F.eks. har professor Birger Hjørlands arbejde med domæneanalyse gjort, at bibliometriske metoder har fået en mere central placering indenfor vidensorganisation. I den række af forskellige fag og kurser der udgør det nuværende grundlag for biblioteks- og informationsvidenskab er bibliometri unikt. Her er en empirisk baseret metodedisciplin, der som objekt beskæftiger sig med videnskabelige dokumenter og deres forskellige entiteter. Selvom bibliome-

tri generelt må betegnes som tværvidenskabelig (Glänzel, 2003), så har det en central forankring i biblioteks- og informationsvidenskab. Solidt kendskab til informationssøgning, vidensorganisation, videnskabeligkommunikation, samt videnskabssociologi, er da også fundamentalt for forståelsen af bibliometri og udførelsen af bibliometriske analyser.

Bibliometriske metoder og deres anvendelsesmuligheder er mangfoldige. Ovenfor har vi nævnt, at bibliometri anvendes indenfor informationssøgning, vidensorganisation, og til en vis grad materialevalg. Derudover, er bibliometriske metoder, som nævnt også en væsentlig bestanddel af området scientometri der beskæftiger sig med forskningsevaluering generelt. En biblioteks- og informationsvidenskabelig baggrund giver ikke nødvendigvis en generel kompetence i forhold til forskningsevaluering. Til gengæld giver den en specifik kompetence i forhold til et eventuelt bibliometrisk aspekt ved en sådan evaluering. I det næste afsnit vil vi skitsere hvad bibliometri oftest omfatter, samt påpege, hvor det kontroversielle ved bibliometri typisk forekommer.

Overordnet set anvendes bibliometriske analyser til to forskellige formål, dels til evalueringsstudier af forskellige entiteter på baggrund af bibliometriske indikatorer, og dels til deskriptive relationsstudier af sammenhænge imellem forskellige entiteter.

Hvad omfatter bibliometri?

Denne artikels formål er ikke en grundig præsentation af bibliometri, bibliometriske metoder og analyser. Der findes megen litteratur der beskæftiger sig med dette, specielt interessant er Henk Moeds nye bog *Citation Analysis* (2005).

Som udgangspunkt beskæftiger bibliometri sig med kvantitative studier af videnskabelige dokumenter på baggrund af deres bibliografiske, såvel som emnemæssige data (Pritchard, 1969). Bibliometri omfatter en række kvantitative metoder og mål (ofte benævnt indikatorer), som anvendes til at studere mulige mønstre i frembringelsen og anvendelsen af videnskabelige dokumenter (Borgman & Furner, 2002). Med fremkomsten af www og dermed linkstrukturer, har man udvidet de bibliometriske metoder til også at omfatte frembringelse og specielt anvendelse af ikke-videnskabelige dokumenter. De mulige mønstre i kommunikationsaktiviteten af videnskabelige dokumenter bliver typisk forklaret eller fortolket ud fra tre typer af entiteter: 1) producenter, f.eks. forfattere, institutioner og lande; 2) produkter, f.eks. tidsskriftartikler, tidsskrifter eller monografier; og 3) begreber og symboler, som omfatter forfatternes brug af ord i dokumenterne, indeksørens tildeling af emneord og klassifikationskoder, eller de motivationer der ligger bagved referencepraksis (Borgman, 1990).

Som nævnt ovenfor kan bibliometriske analyser være kontroversielle, og nogen anerkender ganske enkelt ikke deres værdi, se f.eks. MacRoberts & MacRoberts (1996) og Seglen (1998). Der er flere grunde til denne skepsis, vi har nævnt adgangen til bibliometriske data og ikke mindst anvendelsen af bibliometriske

resultater som et par væsentlige grunde. En anden grund til skepsis er af mere videnskabs-teoretisk karakter, nemlig anerkendelsen af hvorvidt specielt citationer er valide kvantitative objekter (Latour, 1987). Anerkendelse af citationer som valide objekter er en forudsætning for bibliometri (Wilson, 1999). At dette også er tilfældet er efterhånden veldokumenteret (Baldi, 1998; van Raan, 1998). Den fremførte skepsis og kritik er dog ikke helt uberettiget. Den peger ofte på lemfældigt gennemførte bibliometriske analyser, eller fortolkninger af sådanne, der ikke er rimelige på baggrund af de anvendte data og metoder. Faktisk kan langt de fleste kritikpunkter imødeses ved en solid gennemført bibliometrisk undersøgelse, der naturligvis tager forbehold og er forsigtig i sine udsagn. En vigtig pointe er, at en god bibliometrisk undersøgelse ofte resulterer i en identificering af problemstillinger, der skal undersøges og besvares på anden vis.

Formål med bibliometriske analyser

Uanset hvilke forbehold man måtte have, så er det vigtigt at påpege, at frembringelsen og anvendelsen af videnskabelige dokumenter efterlader sig empiriske "fingeraftryk" i skikkelse af frekvensfordelinger og netværk, der tager deres udgangspunkt i dokument-entiteterne (Brookes, 1981). Sådanne "fingeraftryk" er baseret på en social adfærd indenfor et domæne, og de mønstre der dannes kan afdækkes, mere eller mindre sofistikeret, ved hjælp af bibliometriske analyser. En eventuel problematik knytter sig oftest til fortolkningen eller forklaringen af sådanne mønstre, og det faktum at mønstrene eksisterer.

Overordnet set anvendes bibliometriske analyser til to forskellige formål, dels til evalueringsstudier af forskellige entiteter på baggrund af bibliometriske indikatorer, og dels til deskriptive relationsstudier af sammenhænge imellem forskellige entiteter (Borgman & Furner, 2002). Som oftest er det evalueringsformålet der giver anledning til skepsis, kritik og diskussion. Ikke overraskende er anvendelse af kvantitative bibliometriske indikatorer ved forskningsevaluering et ømtåligt område. Oftest kan kvantitative indikatorer da heller ikke stå alene; men problematikken rette sig især imod, hvad disse indikatorer egentligt forsøger at udsige noget om: forskningskvalitet, indflydelse, vigtighed, synlighed eller performance? Der findes naturligvis også problematiske relationsstudier, men disse skyldes i højere grad anvendelsen af data og metoder, og ikke værdien af resultaterne som sådan. Sammenkædet med deres deskriptive natur, bevirker dette at bibliometriske relationsstudier ikke bliver ømtålige i samme omfang som det kan være tilfældet ved evalueringsstudier.

Bibliometriske analyser og metoder

Bibliometriske metoder kan overordnet grupperes efter hvilken type af bibliometrisk analyse de understøtter (Schneider, 2004). To typer af bibliometriske analyser eksisterer: reference- og citationsanalyser, samt publikationsanalyser. Reference- og citationsanalyser baserer sig på data fra dokumenters referencelister, og kræver derfor et citationsindeks som f.eks. Science Citation Index®. Et citationsindeks er i princippet et netværk af dokumenter skabt på baggrund af deres referencelister (Garfield, 1955). Publikationsanalyser derimod baserer sig på alle andre

Dermed har Lomborgs forskning haft indflydelse på andre, men antallet af citationer til *"The Sceptical Environmentalist"* (2001) siger ikke noget om kvaliteten af denne forskning kun noget om dens impact i en given tidsperiode.

tænelige dokumentdata. Publikationsanalyser kræver derfor ikke et citationsindeks, men kan gennemføres ved hjælp af en traditionel bibliografisk database som f.eks. Medline.

En **referenceanalyse** er oftest en kvantitativ undersøgelse af dokumenters referenceliste. Bedst kendt er nok bibliografisk kobling, der udtrykker en empirisk sammenhæng mellem to dokumenter baseret på deres andel af fælles referencer (Kessler, 1963). Bibliografisk kobling betragtes derfor oftest som et relationsstudie, der kan afdække sammenhænge i et netværk af beslægtede dokumenter. De empirisk identificerede sammenhænge fortolkes oftest som værende af emnemæssig karakter. Referencestudier omfatter også de mere teoretiske aspekter ved bibliometrien. Det gælder f.eks. motivationsstudier af referencepraksis (Wilson, 1999), hvornår giver man referencer, og hvorfor giver man en bestemt reference og udelader andre potentielle relevante referencer? Eller kontekststudier hvor man undersøger referencernes symbolske betydning, eller klassificerer dem efter deres typer (Small, 1978, 1982).

Citationsstudier er kvantitative undersøgelser af citerede dokumenter, de citerede dokumenters tidsskriftophav, eller forfatterne til de citerede dokumenter. Når man giver en reference, så modtager et dokument (og dermed tidsskriftet og forfatterne) en citation. Citationer er dynamiske, idet et dokument over tid kan modtage x antal citationer. Det er en udbredt misforståelse, at referencer, og motivationen bag dem, er det samme som citationer (Price, 1970; Wouters, 1999). Citationer opstår først når referencelister transformeres i et citationsindeks. Forskellige forfattere kan have mange gode eller mindre gode grunde til at referere et bestemt

dokument. Uanset disse individuelle motivationer, så modtager et sådant dokument relativt mange citationer. Det er alt andet lige ikke statistisk sandsynligt af alle disse bevæggrunde er lige gyldige, når man husker på, at langt de fleste dokumenter ingen citationer modtager overhovedet (van Raan, 1998). Med andre ord, at modtage "mange" citationer er et væsentligt "fingeraftryk", der siger noget om et dokumentets anvendelse. Et sådant dokument har i en eller anden forstand betydet noget for frembringelsen af andre senere dokumenter, uanset om det er i positiv eller negativ forstand. Bjørn Lomborg er et godt eksempel. For få år siden modtog Lomborgs bog *"The Sceptical Environmentalist"* (2001) en række citationer. Ved en nærmere analyse af den kontekst, hvori de enkelte forfattere har givet deres reference til Lomborgs bog kommer det frem, at motivationen bag de fleste af disse referencer er af negativ eller kritisk karakter. Denne motivation ændrer dog ikke på det faktum, at *"The Sceptical Environmentalist"* (2001) har modtaget en række citationer, der gør at dokumentet er blevet synligt, en begunstiggelse de fleste andre videnskabelige dokumenter ikke oplever. Dermed har Lomborgs forskning haft indflydelse på andre, men antallet af citationer til *"The Sceptical Environmentalist"* (2001) siger ikke noget om kvaliteten af denne forskning kun noget om dens impact i en given tidsperiode.

En lang række forskellige bibliometriske indikatorer, der primært anvendes i forbindelse med forskningsevaluering, er baseret på netop citationsoptællinger (Moed, 2005). Det mest kendte er vel nok *Journal Impact Factor* i dens mange udgaver (Glänzel & Moed, 2002).

En anden type af studie baserer sig på optæl-

linger af co-citationer (Small, 1973). Co-citationsstudier er beslægtede med bibliografisk kobling, idet man også her undersøger empirisk baserede sammenhænge mellem dokumenter. To dokumenter, der optræder på samme referenceliste, er co-citerede. En interessant sammenhæng opstår dog først, når to dokumenter optræder sammen på en række forskellige referencelister. Sådanne relativt højt co-citerede dokumenter siges at være beslægtede, idet de ofte forekommer sammen i refererende dokumenter. Dette er ikke nødvendigvis ensbetydende med at de også anvendes i denne samme kontekst. Co-citationsanalyser anvendes oftest til deskriptive relationsstudier af sammenhænge mellem co-citerede dokumenter, co-citerede forfattere eller tidsskrifter. Førhen var studier baseret på co-citationer få, idet adgangen til data var begrænset og værktøjerne få og besværlige. Dette er ikke tilfældet i dag. Adgangen til data er som sagt blevet betydelig nemmere, og mere brugervenlige værktøjer har bevirket, at sammenhængene oftest visualiseres som netværk, og anvendes i stigende grad til f.eks. domæneanalyse, informationsøgning og vidensorganisation (Börner, Chen, & Boyack, 2003).

Publikationsanalyser omfatter blandt andet de velkendte bibliometriske lovmæssigheder, f.eks. Bradfords spredningslov (Bradford, 1934) og Lotkas lov om forfatterskaber (Lotka, 1926). Kendetegnende for en række publikationsanalyser er, at de undersøger produktivitet, f.eks. hvor mange dokumenter har forfatter x, institution y eller land z publiceret i en given periode. Umiddelbart kan publikationsanalyser af produktivitet virke mindre problematiske og metodisk mere simple end f.eks. citationsanalyser, men dette er langt fra tilfældet. Diskussionen omkring delte

Pointen med dette og andre eksempler er at understrege, at metodeindsigt er en nødvendighed i forhold til bibliometriske analyser.

forfatterskaber er et godt og praktisk eksempel på de metodiske vanskeligheder, publikationsanalyser kan frembringe. Set fra den enkelte forfatter, institution eller land, hvordan skal man da tælle en artikel med flere forfattere, som måske kommer fra forskellige institutioner og lande? Problematikken er dog ikke ensbetydende med, at publikationsanalyser er u hensigtsmæssige. Tværtimod - der findes solide metoder og indikatorer, der sikre en hensigtsmæssig, og frem for alt ensartet analyse (Moed, 2005). Pointen med dette og andre eksempler er at understrege, at metodeindsigt er en nødvendighed i forhold til bibliometriske analyser. Men publikationsanalyser omfatter også kvantitative undersøgelser af tildelte em-

neord og klassifikationskoder, samt studier af ords co-forekomster i f.eks. titler og *abstracts* (He, 1999). Formålet med sådanne publikationsanalyser er ofte af mere deskriptiv art.

Bibliometri, en biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence

Formålet med denne korte artikel er at påpege, at en generel forståelse for bibliometri og bibliometriske metoder er en nødvendig forudsætning for gennemførelse, vurdering og forklaring af bibliometriske analyser. Dertil kommer, at et solidt kendskab til informationsøgning, vidensorganisation, videnskabelig kommunikation, samt videnskabssociologi, er fundamentale for forståelsen af bibliome-

tri, og udførelsen af bibliometriske analyser. En biblioteks- og informationsvidenskabelig baggrund er et særdeles godt udgangspunkt for en sådan forståelse, vel at mærke hvis den studerende har valgt et grundlæggende kursus der omfatter bibliometri. Den stigende interesse for og udbredelse af bibliometri, ikke bare indenfor vores eget område, men også udenfor, gør at man måske skulle overveje om ikke bibliometri bør være et obligatorisk metodekursus på den biblioteks- og informationsvidenskabelige bacheloruddannelse, om ikke andet, så vil dette styrke en i forvejen unik biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence, der er rift om.

Litteratur

- Baldi, S. (1998). *Normative versus social constructivism processes in the allocation of citations: A network-analytic model*. American Sociological Review, 63(3), 829-846.
- Björneborn, L. (2004). *Small-world link structures across an academic web space*. PhD dissertation. Information Studies, Royal School of Library and Information Science, Copenhagen
- Borgman, C. L. (1990). Editor's Introduction. In C. L. Borgman (Ed.), *Scholarly Communication* (pp. 10-27). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Borgman, C. L., & Furner, J. (2002). *Scholarly communication and bibliometrics*. In B. Cronin (Ed.), *Annual Review of Information Science and Technology* (Vol. 36, pp. 3-72). Medford, NJ: Information Today, Inc.
- Bradford, S. C. (1934). *Sources of information on specific subjects*. Engineering, 137, 8-96.
- Brookes B.C. (1981). *The Foundations of Information Science*. Part 4. Information Science - the Changing Paradigm. Journal of Information Science 3(1), p.3-12
- Börner, K., Chen, C., & Boyack, K. W. (2003). *Visualizing knowledge domains*. In B. Cronin (Ed.), *Annual Review of Information Science and Technology* (Vol. 37, pp. 179-255). Medford, NJ: Information Today, Inc.
- Det Forskningspolitiske Råd (2006). *Årsrapport - Forskningspolitiske udfordringer, identifikation af kernefelter i dansk forskning*. Danmarks Forskningspolitiske Råd, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. <http://videnskabsministeriet.dk/site/forside/publikationer/2006/danmarks-forskningspolitiske-raads-aarsrapport-2005>
- Garfield, E. (1955). *Citation indexes for science: A new dimension in documentation through as sociation of ideas*. Science, 122, 108-111.
- Glänzel, W. (2003). *Bibliometrics as a Research Field: A course on theory and application of bibliometric indicators*. www.norslis.net/2004/Bib_Module_KUL.pdf
- Glänzel, W., & Moed, H. F. (2002). *Journal impact measures in bibliometric research*. Scientometrics, 53, 171-193.
- He, Q. (1999). *Knowledge discovery through co-word analysis*. Library Trends, 48(1), 133-159.
- Kessler, M. M. (1963). *Bibliographic coupling between scientific papers*. American Documentation, 14, 10-25.
- Larsen, B. (2004). *References and citations in automatic indexing and retrieval systems - experiments with the boomerang effect*. PhD dissertation. Department of Information Studies, Royal School of Library and Information Science, Copenhagen
- Latour, B. (1987). *Science in action*. Milton Keynes: Open University.
- Lomborg, B. (2001). *The Skeptical Environmentalist*. Cambridge University Press
- Lotka, A. J. (1926). *The frequency distribution of scientific productivity*. Journal of the Washington Academy of Science, 16(12), 317-323.
- MacRoberts, M. H., & MacRoberts, B. R. (1996). *Problems of Citation Analysis*. Scientometrics, 36(3), 435-444.
- Moed, H.F. (2005). *Citation Analysis in Research Evaluation*. Dordrecht (Netherlands): Springer.
- Nicolaisen, J. (2004). *Social behavior and scientific practice - missing pieces of the citation puzzle*. PhD dissertation. Department of Information Studies, Royal School of Library and Information Science, Copenhagen
- Price, D. J. D. S. (1970). *Citation measures of hard science, soft science, technology, and nonscience*. In C. E. Nelson & D. K. Pollock (Eds.), *Communication among scientists and engineers* (pp. 3-22). Lexington, MA.: Heath.
- Pritchard, A. (1969). *Statistical Bibliography or bibliometrics?* Journal of Documentation, 25(4), 348-349.
- Sandal, S., Schjødt Jensen, D. & Schneider, J. (2006). *DF Revy* Årg. 29, nr. 6.
- Schneider, J. W. (2004). *Verification of bibliometric methods' applicability for thesaurus construction*. PhD dissertation. Department of Information Studies, Royal School of Library and Information Science, Aalborg
- Seglen, P. O. (1998). *Citation rates and journal impact factors are not suitable for evaluation of research*. Acta Orthopaedica Scandinavica, 69(3), 224-229.
- Small, H. (1973). *Co-citation in the scientific literature: a new measure of the relationship between two documents*. Journal of the American Society for Information Science, 24(4), 265-269.
- Small, H. (1978). *Cited documents as concept symbols*. Social Studies of Science, 8(3), 327-340.
- Small, H. (1982). *Citation context analysis*. In B. Dervin & M. J. Voigt (Eds.), *Progress in Communication Sciences* (Vol. 3, pp. 287-310). Norwood, N.J.: Ablex.
- van Raan, A. F. J. (1998). *In matters of quantitative studies of science the fault of theorists is of fering too little and asking too much*. Scientometrics, 43(1), 129-139.
- Wilson, C. S. (1999). *Informetrics*. In M. E. Williams (Ed.), *Annual Review of Information Science and Technology* (Vol. 34, pp. 107-247). Medford, NJ: Information Today, Inc.
- Wouters, P. (1999). *The Citation Culture*. Unpublished PhD, University of Amsterdam.

Hvor du end er...

EBSCO kan hjælpe dig!

Der er ikke noget, der er vigtigere for EBSCO end at kunne tilbyde kvalitativ og personlig service. Derfor findes der lokale repræsentanter stationeret i de nordiske lande - rustede til at hjælpe Jer med alle de udfordringer i står overfor i dagens informationssamfund.

Takket være et pålideligt og globalt netværk kan din lokale EBSCO-repræsentant tilbyde de mest avancerede elektroniske tjenester, samt sikre at de bedste tilbud fra forlagene kommer Jer til gode.

Med vores ekspertise kan vi hjælpe Jer.
Kontakt din lokale EBSCO-repræsentant i dag:
Brian Greve; tlf: +45 3116 1550, e-mail: bgreve@ebsco.com

www.ebsco.com

CUSTOMER FOCUSED **CONTENT** DRIVEN

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Identificering af kernefelter i dansk forskning – et kritisk blik på metoden bag

Af Solveig Bach Sandal, Ditte Schjødt Jensen og Jesper W. Schneider

Danmarks Forskningspolitiske Råds kvantitative metode til identificering af 'løfterige' kernefelter i dansk forskning lægger op til ressourceallokering af offentlige forskningsmidler på baggrund af bibliometriske analyser. Det nuværende oplæg bør dog udvikles for blandt andet ikke at risikere en uhensigtsmæssig påvirkning af forskningens publikationsmønstre.

Solveig Bach Sandal, stud.scient.bibl.
ak05sosa@dbstud.dk
Ditte Schjødt Jensen, stud.scient.bibl.
ak05disc@dbstud.dk
Jesper W. Schneider, PhD
jws@db.dk

Danmarks Biblioteksskole
Aalborgafdelingen

Det er regeringens mål, at Danmark i fremtiden skal være et af de centrale vidensamfund i den globaliserede verden. For at nå dette mål skal væksten i kvalitetsforskning øges i de kommende år. Fra statens side skal dette blandt andet sikres ved at øge de offentlige forskningsbevillinger fra 0,8 % til 1 % af BNP. Pengene skal dog ikke fordeles over alle forskningsområder, som hidtil, men skal derimod prioriteres for at øge udbyttet af forskningen: "Kvalitet skal fremover være det absolut bærende princip for fordeling af alle forskningsmidler. Høj kvalitet i forskningen skal belønnes. Dårlig kvalitet skal have konsekvenser." (Regeringen, 2005, s. 3).

Som indlæg i denne forskningspolitiske debat, udsendte Danmarks Forskningspolitiske Råd (DFR) i maj 2005 et høringsbrev (DFR, 2005a) til 65 danske forskningsinstitutioner, for at opnå viden om de igangværende forskningsaktiviteter og for at udvikle en metode, der med tiden kan anvendes til at fordele de offentlige forskningsbevillinger på et mere kvalificeret grundlag.

Som svar på høringsbrevet har de danske forskningsinstitutioner skullet indberette data om deres centrale forskningsområder, kaldet kernefelter. Kernefelterne er karakteriseret ved at være 'væsentlige' nuværende eller fremtidige, nationale eller internationale forskningsområder.

Til beskrivelse af kernefelterne skulle institutionerne anvende syv indikatorer:

- 1) kvantitative optællinger af publikationer, som er udgivet i perioden 2002-2004,
- 2) information om det gennemsnitlige antal af citationer pr. artikel i en afgrænset periode (ikke specificeret),

- 3) den erhvervsmæssige betydning i form af omfanget af samarbejde med private virksomheder målt ved antallet af patenter,
- 4) den samfundsmæssige betydning målt ved antallet af årligt tildelte kandidat- og ph.d.-grader,
- 5) omfanget af eksterne forskningsindtægter,
- 6) omfanget af formaliseret internationalt samarbejde målt ved publiceringsfællesskab og forskningsbevillingsansøgninger, og
- 7) øvrige forhold (uspecificeret).

Kernefeltsindberetningerne blev indleveret i september 2005, og har været offentliggjort på DFRs hjemmeside¹ siden oktober 2005. På baggrund af indberetningerne konkluderer DFR, at "... metoden kan anvendes til at identificere kernefelter i dansk forskning..." (DFR, 2005b). DFR har dog også måttet erkende, at institutionerne har haft vidt forskellige tilgange til anvendelsen af indikatorerne (DFR, 2006).

De syv indikatorer, der ifølge DFR skal benyttes til at beskrive kernefelternes kvalitet og samfundsmæssige betydning, er kvantitative og flere af dem bygger på bibliometriske analyser. DFRs overvejelser i forhold til valg af indikatorer, og fravalg af en mere detaljeret fremgangsmåde for indberetninger af kernefelter er ikke dokumenteret. Ifølge DFR har hensigten været at holde institutionernes arbejdsbyrde på et minimum i forbindelse med indberetningerne, men rådet har ikke gjort sig overvejelser omkring konsekvenserne af disse løse rammer. Den primære konsekvens ved dette har blandt andet været, at det ikke har kunnet lade sig gøre for DFR at frembringe data, der kunne anvendes som sammenligningsgrundlag mellem forskningsområder (DFR, 2006, s. 56).

I denne artikel fokuserer vi på metodens to første bibliometriske indikatorer, henholdsvis publikationer og citationer. Anvendelse af bibliometriske metoder i forbindelse med forskningsevaluering og ressourceallokering er ikke uproblematisk og kræver stor forsigtighed, da evalueringer kan påvirke forskningen i negativ retning. En australsk undersøgelse har for eksempel vist, at ressourceallokering på baggrund af publikationstællinger motiverer forskere til at sætte evalueringskriterier over 'kvalitet', for at øge publikationsfrekvensen. Imod hensigten, påvirkede evalueringen i dette tilfælde forskningen i en uhensigtsmæssig retning (se Butler, 2003). Med udgangspunkt i kernefeltsindberetningerne, og ved inddragelse af relevant teori omkring bibliometri og scientometri, identificerer vi i denne artikel en række væsentlige problemstillinger i forhold til DFRs metode. Vi fremlægger samtidig en række forbedringsforslag, der bevirker, at de foreslåede bibliometriske indikatorer bliver mere 'reelle'. Den generelle diskussion omkring hensigtsmæssigheden ved anvendelse af bibliometriske indikatorer til forskningsevaluering og ressourceallokering er uden for denne artikels rammer.

Bibliometri og forskningsevaluering

Der ligger implicit i DFRs metode en antagelse om, at bibliometriske analyser kan skabe en 'objektiv, rangordnet facitliste', der kan bruges til forskningsevaluering. I dette perspektiv er 'god forskning' forskning, der producerer mange publikationer og som formår at opnå høje citationstal i de internationale citationsdatabaser. Denne antagelse er dog meget ensidig, da forskning spænder over flere forskellige fag-

¹ www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/left-org-commite.cgi?doc_id=191390&doc_type=488

I dette perspektiv er 'god forskning' forskning, der producerer mange publikationer og som formår at opnå høje citationstal i de internationale citationsdatabaser. Denne antagelse er dog meget ensidig...

lige områder og der derfor eksisterer et utal af forskellige publikationsmønstre, der forhindrer entydige tilgange til en kvalitetsbedømmelse af forskningen.

Men på hvilken måde kan bibliometri så reelt bruges til evaluering af den danske forskningsindsats?

Bibliometri er baseret på frekvensanalyser af bibliografiske enheder, såsom forfatter, institution, citeret dokument etc. Fortolkning af bibliometriske resultater vil altid afhænge af det bibliografiske datamateriale, som analyserne bygger på, og de forhold, som dataene er indsamlet under. Bibliometriske analyser kan give et kvantitativt perspektiv på forskningen, men det er vigtigt at inddrage viden om hvilke omstændigheder, analyserne er foretaget under, samt at tage mere kvalitative aspekter med i betragtning, for at kunne fortolke analyserne og derigennem vurdere et forskningsområdes "kvalitet".

Som antydnet, er der en række forskellige forhold, der gør sig gældende, når man skal fortolke og forstå betydningen af for eksempel publikationsfrekvenser eller gennemsnitlige citationstal. Hvis kernefelter skal sammenlignes på baggrund af bibliometriske analyser, så må analyserne gøres mere nuancerede, ensartede og gennemskuelige.

Publikationer som indikator på forskningskvalitet

I forbindelse med publikationsanalysen angiver DFR, at optællingen skal baseres på et kernefelts peer review-publikationer, udgivet i en treårig periode fra 2002-2004. DFR uddyber at "... publikationer [kan] tænkes bredt – omfattende disputater, danske artikler, monografier,

bogkapitler, indlæg til kataloger m.v." (DFR, 2005c, s. 2). Det er vigtigt at fastslå, at forståelse og anvendelse af peer review-funktionen er vidt forskellige, fagene imellem. DFRs uklare angivelser af, hvad der udgør peer review-publikationer i de enkelte fag bevirker, at de enkelte institutioner ikke har klare retningslinier for hvilke publikationstyper, der kan medtælles i analysen. Det er op til institutionerne selv at definere hvad peer review-publikationer indbefatter for de enkelte kernefelter. Dette afspejles også i de forskellige indberetninger – nogle indbefatter for eksempel mere utraditionelle "publikationstyper" såsom fjernsynsudsendelser, avisartikler og foredrag.

Konsekvensen af de uklare angivelser er, at publikationstyperne ligestilles og herved mistes et reelt sammenligningsgrundlag, da typerne varierer indenfor de forskellige forskningsområder. For at sikre ensartede forudsætninger for kernefeltsindberetningerne og deres senere sammenligning, mener vi, det er nødvendigt, at DFR tager stilling til hvilke publikationstyper, der kan omfattes af peer review-begrebet, og under hvilke omstændigheder.

For at opnå et brugbart sammenligningsgrundlag bør DFR, foruden en specificering af peer review-begrebet, foretage en vægtning mellem forskellige publikationstyper. En væsentlig publikationstype indenfor humaniora, og til dels samfundsvidenskab, er monografien. Hvorimod naturvidenskaberne primært anvender tidsskrifter. Alt andet lige, tager det kortere tid at frembringe en tidsskriftsartikel frem for en monografi. Publikationsfrekvensen vil derfor med stor sandsynlighed være større i fag som primært baserer sin formidling på tidsskriftsartikler. En umiddelbar konsekvens

af dette er, at publikationsadfærden indenfor naturvidenskaberne favoriseres i DFRs metode.

Ikke nok med, at nogle publikationstyper er mere tidskrævende end andre, så er nogle publikationskanaler (tidsskrifter og forlag) også sværere at opnå publicering gennem. Det vil derfor være mere hensigtsmæssig at differentiere mellem de enkelte publikationstyper ud fra disse karakteristika, som man for eksempel har gjort det i Norge (UHR, 2004). På denne måde undgår man, at kernefelter med et højt publikationsoutput i artikler forfordes frem for de mere teoretiske felter, der overvejende publicerer gennem monografier (Glänzel, 2003). En vægtning af typerne i forhold til publiceringskanal, vil samtidig give kernefelterne et incitament til publicering i mere videnskabeligt 'anerkendte' kanaler. Den tidligere nævnte undersøgelse fra Australien viser også, at ressourceallokering ud fra en uvægtet publikationsfrekvens kan medføre øget publikation i mindre prestigefulde tidsskrifter (Butler, 2003). Norge har forsøgt at imødegå denne problematik ved at vægte nogle publikationskanaler højere end andre (UHR, 2004).

Nogle kernefelter er tværfaglige, hvilket indebærer, at forskere fra flere felter arbejder sammen om en given publikation. DFR gør det ikke eksplicit, hvordan sådanne flerforfatter-skaber skal håndteres, og dette har ført til dobbelttællinger af publikationer i nogle indberetninger. En optælling, der eksempelvis vægter forfatterne efter deres bidrag til publikationen, kan afhjælpe disse dobbelttællinger (Glänzel, 2003).

For at opnå en mere reel publikationsindikator, skal DFR tilpasse deres metode i forhold til forskningsområdernes, og dermed kerne-

Bibliometriske analyser kan give et kvantitativt perspektiv på forskningen, men det er vigtigt at inddrage viden om hvilke omstændigheder, analyserne er foretaget under, samt at tage mere kvalitative aspekter med i betragtning...

For at kunne sammenligne kernefeltsindberetningerne, må der foruden retningslinier for behandlingen af citationsdata også foreligge retningslinier for indsamlingen af disse data.

felternes, specielle publikationskarakteristika. Forudsætningen for at kunne sammenligne de forskellige kernefelts forskningsproduktivitet er derudover en normalisering af deres publikationsantal; for eksempel ved at forholde publikationsantal til antallet af forskere tilknyttet kernefeltet.

Citationer som indikator på forskningskvalitet

Kernefeltsindberetningerne viser, at institutionerne har fortolket citationsindikatoren på mange forskellige måder. Nogle har "estimeret" citationstal gennem stikprøver blandt deres publikationer, mens andre har udvalgt citationsvinduer (den afgrænsede tidsperiode hvor citationerne optælles), der giver det bedste billede af deres kernefelt. 41 % har slet ikke indberettet citationstal (Sandal & Schjødt Jensen, 2005, s. 27-28) – de fleste med argumentet, at citationsanalyser er uanvendelige til at evaluere blandt andet humanistisk forskning. Resultatet bliver, at kernefeltsindberetninger har bestået af en lille samling af estimeringer og indberetninger af citationstal fra så forskellige perioder som 1990-2005 og 2002-2004, samt indberetninger, der ikke angiver hvilken periode, analyserne bygger på.

DFR må på denne baggrund fastsætte et citationsvindue for indberetningerne, så de kan sammenligne kernefelternes aktuelle citationstal. Det er dog vigtigt, at dette citationsvindue ikke forfordeler nogle kernefelter frem for andre, da referencepraksis er forskellige forskningsområder imellem. Korte citationsvinduer favoriserer eksempelvis sundhedsvidenskabelige kernefelter, der i højere grad end humaniora benytter ny litteratur og hvor publikationerne

af denne grund hurtigere modtager deres første citationer (Glänzel & Shoepflin, 1999). Citationsvinduet skal derfor være længere, for at kunne modsvare de humanistiske kernefelts referencepraksis, men må ikke være så stort, at tallene mister værdi, fordi de bliver forældede. Dette vil være modstridende med DFRs ønske om, at indberetningerne skal beskrive den aktuelle forskningssituation, og DFR kan derfor med fordel fastsætte citationsvinduet til 3-4 år. Dette vil dog ikke kunne kompensere for det faktum, at citationsindekserne blandt andet dækker humanistisk forskning i så begrænset grad, at det er umuligt at foretage reelle citationsanalyser (Moed, 2005, s. 142).

I lighed med publikationsantal, bør citationstal også normaliseres, hvis DFR på sigt ønsker at kunne sammenligne fremtidige kernefeltsindberetninger med hinanden – også på tværs af forskellige forskningsområder. Hvis dette ikke sker, vil en rangordning af kernefelter på baggrund af citationstal skævvrides, da nogle forskningsområder angiver mange referencer i deres publikationer, mens andre angiver få (Glänzel & Shoepflin, 1999). Dette har betydning for, hvad der udgør henholdsvis et højt eller et lavt citationstal indenfor det enkelte forskningsområde.

For at kunne sammenligne kernefeltsindberetningerne, må der foruden retningslinier for behandlingen af citationsdata også foreligge retningslinier for indsamlingen af disse data.

I indberetningerne har kun ét kernefelt angivet, at selvcitationer er trukket fra, mens to kernefelter angiver, at de ikke er. De resterende indberetninger berører ikke problemstillingen, og DFR kan således ikke vide hvilket grundlag

sammenligningerne af kernefelter sker på. DFR bør derfor eksplicit angive, at selvcitationer skal elimineres fra citationsanalyserne. Intentionen med citationsanalyserne er at opnå indikationer på kernefeltets udbredelse og indflydelse. Kernefelternes anvendelse af egen forskning kan ikke fungere som en indikator på dette!

Institutionerne har primært anvendt Web of Science til citationsanalyserne, men nogle har også anvendt andre kilder, for eksempel Google Scholar. Resultatet og validiteten af citationsanalyser er stærkt afhængigt af hvilke databaser, der anvendes. DFR bør derfor sikre kvaliteten i indberetningernes datagrundlag ved at liste kilder, der kan benyttes til citationsanalyser. Test af Scholar viser for eksempel, at søgemaskinen har problemer med at indekser sine kilders hjemmesider fuldstændigt (Notess, 2005). Derudover er det ikke gennemskueligt, hvorvidt Scholars citationsoptælling forhindrer eller muliggør dobbelttællinger fra 'preprints', bibliografiske poster og udgivne artikler. Scholar bør derfor ikke figurere på listen over anvendelige databaser.

Der er mere åbenhed bag optællingsmetoderne i de traditionelle citationsdatabaser fra Thomson ISI, der i dette perspektiv udgør valide dataindsamlingskilder. Det er dog kendt indenfor biblioteksverdenen, at databaserne kommer til kort i andre henseender, da de udelukkende indekserer (primært engelsksprogede) tidsskrifter. Indenfor dansk forskning og de emneområder, der primært publicerer i monografiform (f.eks. humaniora og kunst) dækker databaserne derfor ikke tilstrækkeligt til at opnå valide citationstal. Disse kan derfor

DFR bør derfor eksplicit angive, at selvcitationer skal elimineres fra citationsanalyserne. Intentionen med citationsanalyserne er at opnå indikationer på kernefeltets udbredelse og indflydelse. Kernefelternes anvendelse af egen forskning kan ikke fungere som en indikator på dette!

Resultatet og validiteten af citationsanalyser er stærkt afhængigt af hvilke databaser, der anvendes. DFR bør derfor sikre kvaliteten i indberetningernes datagrundlag ved at liste kilder, der kan benyttes til citationsanalyser.

ikke udgøre en god indikator for forskningsudbredelsen indenfor alle kernefelter.

Vi foreslår derfor, at citationsindikatoren ikke anvendes af DFR som en selvstændig indikator, da det ikke er muligt at indberette disse data for alle kernefelterne. Der kan dog argumenteres for, at selv nationalt orienterede publikationer internationale synlighed er en indikator på et forskningsområdes udbredelse og indflydelse (Moed, 2005). Citationstal kan derfor stadig anvendes til at nuancere kernefelternes publikationstal.

Forbedring af metoden er en nødvendighed

Der er flere praktiske og teoretiske problemstillinger i DFRs metode, som den tager sig ud på nuværende tidspunkt. DFR er selv bekendt med enkelte af disse (DFR, 2006), men introducerer ikke konkrete løsningsforslag, der viser, at rådet har en indsigt i omfanget af problemstillingerne.

Den uhensigtsmæssige effekt af metodens problemer kan mindskes, hvis metoden udvikles og "strammes op" på de nævnte områder. De ovenstående forslag udgør en forbedring af metodens grundlag, da DFR hermed opnår mere valide analyser og dermed kan gøre sammenligningen af kernefelter mere reel. Forbedringerne vil desuden give kernefelterne tydeligere retningslinier at arbejde ud fra, samt mindske negative effekter af evalueringen – blandt andet i form af ændringer i publikationsstrategier, der udelukkende har til hensigt at imødekomme evalueringskriterierne. Der vil dog til stadighed være begrænsninger i metoden, idet den overvejende bygger på kvantitati-

ve indikatorer. Kvalitative indikatorer må også inddrages, og de bibliometriske metoder bør udelukkende være et værktøj og supplement til kvalitative peer review-vurderinger.

De øvrige fem indikatorer i DFRs metode skal også underlægges kritiske vurderinger, så metoden som helhed optimeres og udgør et mere validt grundlag for ressourceallokering.

Det er ikke nødvendigt, at DFR starter fra bunden, når det drejer sig om at forbedre metodens grundlag. De kan med fordel gøre brug af erfaringer fra andre lande såsom Norge (UHR, 2004) og Australien (Butler, 2003), samt den etablerede forskning på området (f.eks. Moed, 2005). Derudover kan de inddrage ekspertise fra blandt andet bibliotekarer, da valide analyser kræver et kendskab til blandt andet databaser, søgemuligheder og fagområder.

Litteratur

- Butler, L (2003). *Modifying publication practices in response to funding formulas*. Research Evaluation 12(1), 39-46
- DFR (2005a). *Høring om kernefelter i dansk forskning : Høringsbrev*. København: Danmarks Forskningspolitiske Råd. Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.videnskabsministeriet.dk/forsk/div/danskforskning/hoeringsbrev.pdf
- DFR (2005b). *Kernefelter for dansk forskning*. København: Danmarks Forskningspolitiske Råd. Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=259870&doc_type=29&leftmenu=NYHEDER
- DFR (2005c). Bilag 1 til Danmarks Forskningspolitiske Råds høringsbrev om kernefelter i dansk forskning. København: Danmarks Forskningspolitiske Råd. Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.videnskabsministeriet.dk/forsk/div/danskforskning/bilag1.pdf

- DFR (2006). *Årsrapport 2005 : Forskningspolitiske udfordringer : Identifikation af kernefelter i dansk forskning*. København: Danmarks Forskningspolitiske Råd. Lokaliseret på [http://www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=272530&doc_type=39&leftmenu=2&topbar=none&topmenu=0](http://www.d.25-06-2006: http://www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=272530&doc_type=39&leftmenu=2&topbar=none&topmenu=0)
- Glänzel, W (2003). *Bibliometrics as a research field : A course on theory and application of bibliometric indicators*. Road show seminar in Bibliometric methods 2004, NordLIS, Nordic Research School in Library and Information Science. Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.norslis.net/2004/Bib_Module_KUL.pdf
- Glänzel, W & Schoepflin, U (1999). *A bibliometric study of reference literature in the sciences and social sciences*. Information Processing and Management 35, 31- 44
- Moed, HF (2005). *Citation analysis in research evaluation*. Dordrecht: Springer.
- Notess, GR (2005). *On the net : Scholarly web searching : Google Scholar and Scirus*. Online 29(4). Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.infotoday.com/online/jul05/OnTheNet.shtml
- Regeringen (2005). *Offentlig forskning – mere konkurrence og bedre kvalitet : Regeringens debatoplæg til møde i Globaliseringsrådet*. København: Regeringen. Lokaliseret på www.d.25-06-2006: www.globalisering.dk/multimedia/Debatoplæg_Forskning.pdf
- Sandal, SB & Schjødt Jensen, D (2005). *Kernefelter i dansk forskning: En vurdering af Danmarks Forskningspolitiske Råds metode til beskrivelse af danske forskningsområder*. Aalborg: Danmarks Biblioteksskole. (Projekt opgave. Kan rekvireres elektronisk. Kontakt via mail.)
- UHR (2004). *Vekt på forskning : Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering*. Oslo: Universitets- og høyskolerådet (UHR), The Norwegian Association of Higher Education Institutions. Lokaliseret på <http://www.d.25-06-2006: http://gammel.uhr.no/utvalg/forskning/vitenskapeligpublisering/Dokumentasjonavvitpublsluttrapport121104.htm>

DEL Alt med brugerne

Af Hannah Kamstrup Wermuth

”Et bibliotekernes ’Google’, hvor brugerne direkte fra universitetets LMS¹ kan søge i metadata for ’alle’ medietyper og få adgang til det fulde media”, var den primære vision, da DELA-projektet² i efteråret 2004 blev designet.

Hannah Kamstrup Wermuth
Specialkonsulent, DTV
Projektleder for DELA
hkw@dtv.dk

Det skal være nemt for de studerende og underviserne at få adgang til de elektroniske biblioteksservices og med de nyeste teknologier er det muligt at samle søgninger i én søgegrænseflade og integrere dem i brugernes LMS’er. I dag spiller universiteternes LMS’er nemlig en central rolle i de fleste kurser. Det er i LMS’et at pensumlistor og anden relevant kursuslitteratur ligger, og derfor er det oplagt at søge og gemme supplerende litteratur direkte fra LMS’et. DELA Søgetjenesten – der er blevet til i et samarbejde mellem 4 universiteter/biblioteker – viser hvorledes en integreret søgegrænseflade kan etableres og integreres med et LMS. Projektet er støttet af DEFF.

Det fysiske forskningsbibliotek vil indenfor få år være så godt som erstattet af det digitale forskningsbibliotek og det stiller store krav til de grænseflader, der skal præsentere bibliotekets tilbud. Søgmaskiner som fx Google har lært brugerne, at simple søgninger i et enkelt søgefelt kan føre til relevante svar, hvor det fundne materiale så oven i købet er umiddelbart tilgængeligt. Det er en stor udfordring for bibliotekerne, der har mulighed for at stille stadig flere forskelligartede informationsressourcer fra mange enkeltstående systemer til rådighed for brugerne. Brugerne forventer imidlertid at kunne søge i ’alt’ ét sted fra; det der ikke bliver fundet her, findes ikke.

¹ LMS = Learning Management System eller elektronisk læringsplatform.

² DELA: Akronym for: ’Digital Educational Library Access’

Boks 1: Brugerne tror de har fundet det bedste

I 2004 blev 11 større danske forskningsbibliotekers elektroniske tilbud til brugerne testet for deres brugervenlighed – en såkaldt usabilitytest.

Usability-testene viste, at en vigtig vision for fremtidens digitale brugervenlige forskningsbiblioteker er at sikre, at brugerne faktisk har fundet det bedste materiale, forskningsbiblioteket kan levere. For de søgeresultater, brugerne får frem, udgør ofte kun toppen af isbjerget, idet de i mange tilfælde kunne finde flere og

måske endda mere relevant materiale ved bedre søgninger. Brugerne sætter deres lid til, at søgeresultatet leverer det bedste, biblioteket kan præstere.

Tidligere har man håndteret dette ved at tilbyde kurser i informations-søgning. Imidlertid viste brugerundersøgelsen, at brugerne ikke prioriterer kurserne. Ud af de 55 personer, der deltog i testene, havde kun få prioriteret kursus i informations-søgning.

Vores bud på en søgetjeneste

DELA-søgetjenesten og koblingen med et LMS er vores bud på en løsning, hvor forskningsbiblioteket ”kommer hen til” brugeren – og hen til brugeren i den læringssammenhæng, hvor brugerne er, nemlig direkte ind i den læringsplatform, de i forvejen bruger i alle deres kurser.

Søgetjenesten giver – efter at brugeren er logget på med sit lokale campus-login, adgang til at søge i en række mediatyper. Vi har udvidet adgangen med nogle nye mediatyper vha. den såkaldte webserviceteknologi. Det er derfor nu

muligt at søge i bibliotekernes fysiske materiale-samlinger, en lang række elektroniske tidsskrifter, e-bøger og som et lille selvstændigt projekt har vi udviklet et repository til læringsobjekter, som også er søgbart fra DELA.

Man kan vælge at søge i de enkelte mediekategorier – eller på ægte Google-måner søge på alt samtidig. Man kan søge på fritekst, forfatter, årstal eller titel. Søgeresultatet viser så antal hits i de forskellige kategorier og præsenterer automatisk elektroniske tidsskrifter først, hvis sådanne matcher ens søgestreng. Dette er vist i figur 1.

Brugerne forventer imidlertid at kunne søge i ’alt’ ét sted fra; det der ikke bliver fundet her, findes ikke.

Login: dlttest@sdnu Logout

DEFF DELA Søgjetjeneste

[Hjem](#)
[Artikler](#)
[E-prints](#)
[Bøger](#)
[E-bøger](#)
[Søg på alt](#)

Søg fritekst:
 Forfatter:
 Title:
 Årstal:

☒ Artikler
 ☒ E-prints
 ☒ Bøger
 ☒ E-bøger

Artikler	E-prints	Bøger	E-bøger
32	19	0	1

32 post(er) med 10 poster/side

Author: Ditlevsen, O.; Friis-Hansen, P.,
 Title: Life quality time allocation index - an equilibrium economy consistent version of the current life quality index
 Journal: Structural Safety
 Volume: 27
 Issue: 3
 Page: 262-275
 Year: 2005

☒ Wusheng Yu; Trine Vig Jensen, **Tariff Preferences, WTO Negotiations and the LDCs: The Case of the Everything But Arms Initiative** (2005).
☒ Nannestad, P., **Immigration as a challenge to the Danish welfare state?** (2004).
☒ Munier, B.; Birn-Pedersen, K.; Schou, J.S., **Combined ecological and economic modelling in agricultural land use scenarios** (2004).

Figur 1: DELA funktion: Præsentation af søgeresultater for artikler efter søgning på friteksten "danish economy" i kategorien "Søg på alt"

Når man ønsker at gemme en reference, klikker man på det lille ikon i højre side, der ses ved en fuld visning af referencen (farve + tekst af ikon er forskellig for de 3 LMS-integrationer), i dette tilfælde er det den blå ikon med teksten e-Learn (SDUs navngivning af LMS'et Blackboard). Man bliver nu ledt over til en Blackboard-dialogboks (se Figur 2), som gør det muligt at gemme søgeresultatet i Blackboard (se Figur 3).

Da udvikling af single sign-on (på tværs af biblioteks- og læringssystemer og på tværs af institutioner) har været en vigtig del af projektet, er det ikke nødvendigt at logge ind i LMS'et, når man først er logget ind i DELA. Der er også mulighed for at logge ind i LMS'et først og så tilgå DELA herfra. Også her er det kun nødvendigt at logge ind én gang.

Som studerende eller underviser kan man altså opbygge sin egen samling af læringsmaterialer mange af dem med fuldtekst adgang direkte på sine personlige kursussider. Desuden kan man gemme søgekriterierne i LMS'et og på et senere tidspunkt vende tilbage til den samme søgning. Underviseren kan med denne funktionalitet fx skræddersy søgekriterier og stille dem til rådighed for de studerende i et kursus og dermed afgrænse og lette deres søgning.

Add DELA reference

Add this reference to my DELA references. DELA references can be accessed from the DELA portal module.

1 Add DELA reference

(article), Ditlevsen, O.; Friis-Hansen, P., **Life quality time allocation index - an equilibrium economy consistent version of the current life quality index**, Structural Safety, vol. 27 (3), pp. 262-275, issn. 01674730, 2005.

2 Submit

Click **Submit** to finish. Click **Cancel** to quit.

Figur 2: Tilføjelse af et søgeresultat fra DELA-søgjetjenesten i Blackboard på SDU.

University of Southern Denmark

Home Help Logout

[My Portal](#)
[My Courses](#)
[My Communities](#)
[My Content](#)

My DELA references

SELECT REFERENCE	WORLD SEARCH	GOOGLE SCHOLAR
☐ (article), Wusheng Yu; Trine Vig Jensen, Tariff Preferences, WTO Negotiations and the LDCs: The Case of the Everything But Arms Initiative , The World Economy, vol. 28 (3), pp. 375-405, issn. 03785920, 2005.	World Search	Google Scholar
☐ (e-print), The efficiency myth , http://www.eprints.org , Ingemann, Jan Holm, 2002-01-01, Conference paper.	World Search	Google Scholar
☐ (e-print), Tracing Translation Universals and Translator Development by Word Aligning a Harry Potter Corpus , http://www.eprints.org , Helgegren, Sofia, 2005-11-17, text thesis masters.	World Search	Google Scholar
☐ (article), Bitner, Maria, Future Discourse in a Tenseless Language , Special Issue on Family-Based Interventions in Pediatric Psychology, vol. 22 (4), pp. 339-367, issn. 01675133, 2005.	World Search	Google Scholar
☐ (article), Strimel, Courtney B., The Politics of Terror: Rereading Harry Potter , Children's Literature in Education, vol. 35 (1), pp. 35-52, issn. 00456713, 2004.	World Search	Google Scholar

Figur 3: SDUs bud på visning af DELA søgeresultater i Blackboard.

Med DELA er der nu mulighed for, at alle de danske forskningsbiblioteker kan tilbyde deres studerende og undervisere et LMS-integreret samsøgningsværktøj – uden at der skal betales store summer til licens.

Når den studerende ønsker adgang til den fulde tekst benyttes knappen til bibliotekets OpenURL-resolver (i SDUs tilfælde SFX), hvorved det sikres, at brugerne via proxy-servere mv. linkes frem til den rette frikøbte kopi eller det rette bibliotekssystem.

Samarbejdspartnerne

Det har fra starten været vigtigt at udvikle søgetjenesten og koblingen til LMS'erne som et samarbejde mellem flere institutioner. Dette dels for at få mangeartede input til design og funktionalitet af selve søgetjenesten og dels for at udvikle løsninger til flere LMS'er. Landkortet af LMS'er er nemlig ganske broget - kun få universiteter har samme LMS. Søgetjenesten, single sign-on, datatjenester mv. er derfor udviklet af IPU Infolab i et samarbejde med 4 universiteter/biblioteker: DTU, RUC, Syddansk Universitet og Handelshøjskolen i Århus, og har involveret såvel biblioteks- som IT-personale på de 4 institutioner.

Åbent for alle

Selve søgetjenesten er en selvstændig applikation, der året ud drives af DTV, mens det afklares, hvordan en egentlig driftsorganisation og -økonomi i givet fald kan etableres. Det kan også tænkes, at DELA-projektets integrationsteknologier overføres til de integrerede søgetjenester, der er på vej i såvel kommercielt som i biblioteksregi. Alt det udviklede er nemlig Open Source og dermed tilgængeligt for alle interesserede. Foruden den centrale teknologi, er der udviklet LMS-integrationer til Citation Manager/SAKAI på RUC, Blackboard på Syddansk Universitet og Campusnet på Handelshøjskolen i Århus.

So ein Ding müssen wir....

En omfattende usabilitytest af 11 danske forskningsbibliotekers digitale tilbud (omtales i Boks 1) viser blandt andet, at bibliotekerne er nødt til at tilbyde brugerne en integreret søge-

grænseflade. Derfor har der – særligt det sidste år – været stor interesse fra bibliotekerne for de kommercielle samsøgningsværktøjer. DEFF har afholdt to temadage om emnet: en åben temadag i oktober 2005, hvor de kommercielle udbydere fik mulighed for at præsentere deres produkter og en temadag med et mere overordnet sigte for DEFFs styregruppe, programkomitéer og andre relevante personer.

Den dybe tallerken igen?

"Hvorfor udvikle en ny søgetjeneste, når der allerede findes en række kommercielle løsninger?" eller "hvad er det DELA søgetjenesten kan, som de kommercielle løsninger ikke kan?" har været nogle af de spørgsmål, projektet har fået. DELA-projektet forsøger ikke at opfinde den dybe tallerken igen. Projektet har derimod udviklet en række funktionaliteter, som ikke er en del af de nuværende kommercielle søgegrænsefladers tjenester (fx single sign-on, databaseadgang og kobling med et LMS). Desuden tester projektet en række nye teknologier, hvor en grænseflade med de funktionaliteter som søgetjenesten har, er en nødvendig forudsætning.

Med DELA er der nu mulighed for, at alle de danske forskningsbiblioteker kan tilbyde deres studerende og undervisere et LMS-integreret samsøgningsværktøj – uden at der skal betales store summer til licens.

"Nej, hvor er det overskueligt!"

'Er Søgetjenesten og koblingen med LMS'erne brugervenlig' har vi valgt at spørge i alt 17 brugere om, ved at udføre en egentlig usabilitytest med hjælp fra en ekstern konsulent. Eksempler på reaktionerne fra brugerne har været: "Nej, hvor er det overskueligt"; "Ser nemt og overskueligt ud" og "Ej, den er mere overskuelig end bibliotekets". Der har naturligvis også været negative udtalelser og forslag til en række forbedringer. Samlet set giver usabilitytestene en fin tilbagemelding på grænsefladerne og gode idéer til ændringer.

Begrænsninger pga. ophavsret

Som det fremgår af Boks 1, efterspørger brugerne en samsøgningstjeneste, der rummer "alt". For at opfylde dét ønske er det nødvendigt - både for DELA og andre samsøgningsværktøjer – at etablere aftaler med de relevante metadataudbydere om at de stiller deres metadata til rådighed. Imidlertid er metadata til tider kommercielle og det har således ikke været muligt inden for projektets økonomiske rammer at lave aftaler med alle relevante forlag. Søgninger vil derfor ikke være dækkende indenfor alle fagområder.

Som en del af projektet har en arbejdsgruppe specielt arbejdet med en række ophavsretsrelig problemstillinger ved distribution af digitalt materiale. Særlig fokus har der været på læringsobjekter³ og forelæsningsnoter. Især digital adgang til forelæsningsnoter er efterspurgt af de studerende. Imidlertid indeholder forelæsningsnoter ofte figurer o.lign., der ikke er fremstillet af underviseren selv. Med de nuværende ophavsretsregler, skal der indhentes tilladelse til digital tilgængeliggørelse af hvert enkelt element.

³ Læringsobjekter kan defineres som små elektroniske undervisningsenheder, der faciliterer læring og øger indholdets værdi. De er fleksible, genbrugelige, redigerbare og metadateret, så de kan søges (og findes) på Internettet.

Hvis du vil vide mere om projektforløbet, er alt dokumenteret på et åbent site: dela.cvt.dk.

Dantek KnowledgeGate

Danteks biblioteksløsninger anvendes af mere end 2500 biblioteker i Norden. Flere end 600 af disse driftes, de fleste med en Webløsning. *Dantek Library* og *Dantek KnowledgeGate* løsningerne er udviklet i samarbejde med firma-, fag- og forskningsbiblioteker i Danmark og Sverige gennem en længere årrække. I Dantek har vi 20 års erfaringer med udvikling af informationssystemer til biblioteker, arkiver og informationsafdelinger.

Med *Dantek KnowledgeGate* er Dantek klar til at levere en løsning der er mere end et bibliotekssystem! – et informationssystem som du ikke vokser ud af!

En løsning, der er mere end et bibliotekssystem, *Dantek KnowledgeGate* giver:

- Mulighed for at udbygge de enkelte baser med ekstra felter efter behov, ikke nødvendigvis styret af et MARC format
- Mulighed for at tilføje ekstra baser med feltindhold tilpasset krav og ønsker hos biblioteket/informationsafdelingen.
- Samlet søgning i egne baser sammen med vore standard baser til bibliografiske oplysninger
- Mulighed for enkel og nem Webpublisering af disse ekstra baser med eksisterende systemkomponenter
- Import af informationer fra mange forskellige kilder. Kommunikation omkring artikelbestillinger med Dialog, BL DSC, TDI og REX (DNLB). Import/eksport DanBib (danMARC2)
- Linkning til elektroniske ressourcer via DOI, URL, ...

- Fuldtekstdokumenter, søgning via thesaurus
- Automatisk lokalisering og forslag til mulige leverandører i forbindelse med brugeres artikelbestillinger
- En del af eller muligvis alle brugere af informationssystemet er også medarbejdere og har derfor specielle beføjelser i forhold til brug af ressourcerne i traditionelle biblioteker.

Komponenter: Tidsskriftsadministration, ILL også artikelbestillinger, Udlånsadministration, Accession, Downloadcenter (kommunikation med DBC:Danbib), Katalogisering, Icate OpenURL Link Resolver, MetaSearch, Web OPAC, Dantek Z39.50 server

Dantek respekterer standarder

Danteks løsningen respekterer alle standarder, såvel de facto som de jure.

Ring for en uforpligtende samtale om fordelene for dit bibliotek ved en *Dantek KnowledgeGate* løsning.

Dantek A/S
Vestergade 41
8600 Silkeborg

Dantek A/S
Husby Allé 17
2630 Taastrup

Tlf. 86 80 30 99
sl@dantek.dk
www.dantek.dk

Dantek AB
SE-351 06 Växjö
www.dantek.se

DANTEK
Informationssystemer

Studerende har hårdt brug for jer

Af Lizette Ottensten

Det kan ikke være meningen, at studerende først skal lære spilllets regler i det øjeblik, de bryder dem. Vi skal blive bedre til at hjælpe dem, og alle universitetets personalegrupper må samarbejde om det. De ord faldt på konferencen *Creating Knowledge IV*, hvor indeksordene må være studietrivsel, samarbejde, akademisk support, plagiering og informationshåndtering.

Lizette Ottensten
KeyPoint – journalistisk konferenceservice
På vegne af DF Forum for Brugeruddannelse
lo@keypoint.dk

"Prøv en gang at høre de ord vi bruger, når vi taler om plagiering: snyd, tyveri, sygdom, kriminell handling!!! Det duer ikke! Hvis vi behandler de studerende som kriminelle, og hvis vi er mere interesserede i at pågribe dem end i at lære dem noget – ja så går de også mere op i at undvige os end i at suge til sig."

Jude Carroll fra Oxford Centre for Staff and Learning Development er plagierings-ekspert. Hun kigger lidt provokerende på sine knap 200 tilhørere – flest fra hele Norden, men også enkelte fra England og Tyskland og endda helt fra Dubai. De sidder forsamlet i Dronningesalen på Det kongelige Bibliotek til konferencen *Creating Knowledge IV*, som DF Forum for Brugeruddannelse var værter for midt i august. Temaet for konferencen er, hvordan de studerende kan komme til at trives og fungere bedst muligt i studiemiljøet med et øget samarbejde mellem de forskellige akademiske supportenheder på universitetet, de faglige undervisere og studieledere.

Jude Carroll, er en af de fem hovedtalere, som deltagerne er samlet for at høre. Hun er varm fortæller for at opbygge stærke forbindelser mellem forskellige personalegrupper på universiteterne og bibliotekerne.

"Det kan da ikke være meningen, at de studerende først skal lære spilllets regler, når de bryder dem," fortsætter hun og har masser af forslag til, hvordan man kan hjælpe de studerende med at forstå, hvad der kræves af dem og hvad akademisk integritet indebærer, så de ikke plagierer.

"For det her problem er stort og komplekst, og det skal også behandles derefter," siger hun med eftertryk. Og det bliver kun større med den øgede adgang til elektroniske tekster og med flere internationale studerende med forskellige videnskabs- og læringskulturer.

En taber på talerstolen

Samarbejde, samarbejde og atter samarbejde er fokuspunktet både talere, paper-holdere og andre deltagere vender tilbage til for at give de studerende en bedre oplevelse end den, alle er vidner til ved konferencens åbning.

Den tidligere studerende Stina K. Svendsen fortæller sin historie fra talerstolen: *"Jeg gik på alle introduktionskurserne, studieteknik, biblioteksintroduktion osv., men det føltes meget overvældende,"* forklarer hun *"Hvis jeg spurgte bibliotekarerne om en decimalgruppeplacering, orienterede de mig detaljeret om hver eneste lille undergruppe, Og de smilede så meget og var så søde og forklarede, hvordan jeg skulle bruge søgedatabasen, og jeg kom hjem med tyve bøger, når jeg kun havde brug for en."*

Hun forklarer hjerteskræende, hvordan hendes store problem var, at hun selv skulle vælge, hvad der var relevant at læse og hvad, der var ligegyldigt.

"Der mistede jeg tit orienteringen. Den relevante litteratur afgøres af hvad din problemformulering er, den gode problemformulering udspringer af et stort kendskab til området,

som man kun kan få ved at have læst en masse om området. Men hvad? Hjælp!"

Hun gik fra at være topmotiveret studerende til at droppe ud med et speciale, som blev underkendt, blandt andet fordi hun havde kopieret fra nettet.

Stina K. Svendsen er performer og historien skrevet til lejligheden viser det sig. Men den kunne lige så godt have været sand, og stemningen fra hendes fortælling bliver siddende som klangbund for resten af konferencen.

Bibliotekarere vigtigere end de aner

Hverken bibliotekarere selv eller andre på universiteterne er klar over, hvor væsentlig en rolle, de i virkeligheden spiller for, at de studerende får en ordentlig uddannelse, mener en anden af hovedtalerne – den amerikanske Dr. Patricia Senn Breivik, som har været leder af flere biblioteker på amerikanske universiteter og som er specialist i Information Literacy: *"Det handler ikke bare om, at vi skal sørge for at lave nogle gode kurser i, hvordan man bedst mestrer informationshåndtering. Det handler om, at hvis vi ikke virkelig gør noget for at hjælpe de studerende, har de en forringet studie kvalitet."*

Noget af det væsentligste er ifølge Breivik, at bibliotekarerne begynder at samarbejde med de andre grupper på universitetet:

"Vi bliver nødt til at begynde at se på os selv som partnere. De studerende lytter ikke efter os, men efter lektorerne. Derfor må vi støtte

Hun forklarer hjerteskræende, hvordan hendes store problem var, at hun selv skulle vælge, hvad der var relevant at læse og hvad, der var ligegyldigt.

Deltagerne på konferencen *Creating Knowledge IV* kommer med bud på, hvordan de bedre kan hjælpe de studerende. Foto: Steen Vedel.

Stina K. Svendsen fortæller fra talerstolen om, hvordan hun ikke kunne overskue informationsmængderne og endte med at droppe ud af sit studie. Foto: Steen Vedel.

dem sådan, at de derefter også vil promovere os og det vi kan give de studerende.”

I Sverige er de studerendes krav på at blive informationskompetente vedtaget ved lov, fortæller hovedtaler Birgitta Hansson, seniorbibliotekar på forskningsbiblioteket ved Örebro Universitet. Loven har dog aldrig fået den ønskede effekt, fordi den ikke er blevet implementeret.

Op af stolene

Tilhørerne får ikke lov til at nøjes med at være tilskuere. Konferencen er en såkaldt lærende conference, som kræver aktive deltagere. For som hovedtaler Hans Siggaard Jensen forklarer i sit indlæg: *”Et år senere husker man kun 5% af det man har hørt, hvis man kun sidder og lytter. Til gengæld husker man op til 85%, hvis man virkelig er involveret.”*

Deltagerne starter i det små den første dag med en Lyt-og-Byt session, hvor de lytter til hinanden for at finde ud af, hvad der har gjort indtryk den første dag. Lidt tøvende og med et lidt genert udtryk i ansigterne går de i gang med at snakke sammen, men til sidst er de næsten ikke til at stoppe. Én synes, det er en fantastisk tanke, at de studerende bliver involveret i forskning fra første dag, en anden bliver

grebet af tanken om at finde en ny vision for universiteterne, for det vil også give nye tanker om, hvordan undervisningen skal foregå.

I en workshop den følgende dag, hvor konferencen foregår på KUA Amager, får deltagerne heller ikke lov at gemme sig.

Fra morgenstunden bliver de gennet ud på gulvet i Multisalen for at fortælle deres livshistorier til hinanden to og to på et minut. Informationer om føde- og uddannelsessteder, ægtefæller, børn og travle arbejdspladser summer i luften i det højloftede lokale. Umiddelbart har det ikke så meget med konferencens tema at gøre, men det skaber god erfaringsudveksling og dialog, som deltagerne har brug for, da de senere på dagen selv skal diskutere relevante problemstillinger og komme med ideer til, hvordan forskellige personalegrupper kan samarbejde bedre.

Den gode nyhed er, at alle er enige om, at det er den rigtige retning, vi bevæger os i.

Links

www.ck-iv.dk

På konferencens hjemmeside finder du informationer, kan læse papers og se conferenceavisen med artikler fra konferencen, som alle deltagerne fik udleveret den sidste dag

Sådan hjælper vi de studerende og undgår plagiering

- Giv dem gode introduktioner når de starter på universitetet
- Lær dem de færdigheder, vi ønsker de skal have. Gå ikke ud fra, at de kommer med dem i bagagen
- Tilskynd lektorerne til at lave gode kurser
- Brug en række strategier, så plagiering bliver opdaget
- Giv retfærdige og konsekvente straffe

Rådene kommer fra hovedtaleren Jude Carroll, som er ekspert i plagiering og har skrevet bogen *A Handbook for Deterring Plagiarism in Higher Education*, (2002), som snart kommer i en ny udgave.

Hun gik fra at være topmotiveret studerende til at droppe ud med et speciale, som blev underkendt, blandt andet fordi hun havde kopieret fra nettet.

PRESSEMEDDELELSE

Ytringsfriheden til debat i Seoul

Seoul, 24. august 2006

Med baggrund i sagen om Muhammed-tegningerne tog formand for Danmarks Biblioteksforening, Vagn Ytte Larsen, som den første ordet i debatten på den internationale biblioteksorganisation IFLAs *“World Library and Information Congress”*, som slutter i Seoul dag.

Vagn Ytte Larsen forklarede, at uindskrænket ytringsfrihed er en grundlæggende rettighed i demokratier som det danske, og i øvrigt en af de helt grundlæggende værdier som danske biblioteker arbejder for.

Han slog samtidig fast, at sagen næppe var blevet så omfattende, hvis ikke tegningerne var kommet meget belejligt for regeringer i visse lande uden det

samme syn på menneskerettigheder som i Danmark og andre vestlige lande.

Den internationale biblioteksorganisation IFLA tæller medlemmer fra omkring 150 lande, og den efterfølgende debat støttede op om de danske synspunkter. Debatten viste desuden nødvendigheden af at vise respekt for andres religiøse følelser.

Danmarks Biblioteksforening er enig i, at vi skal være opmærksomme på hvordan ytringsfriheden bruges. Samtidig understregede formand Vagn Ytte Larsen, at de vigtigste våben i kampen mod fundamentalisme og undertrykkelse af enhver art netop er ubetinget ytringsfrihed og intellektuel frihed.

Mere end 3000 biblioteksfolk og politikere fra hele verden, herunder 40 repræsentanter fra det danske biblioteksvæsen, har deltaget på kongressen for at diskutere biblioteksfaglige og bibliotekspolitiske emner.

Hele Vagn Ytte Larsens indlæg kan ses på www.dbf.dk/Default.aspx?ID=4059 hvor foto fra debatten også kan hentes.

Mere om IFLA kongressen kan i øvrigt ses på www.dbf.dk

Venlig hilsen
Danmarks Biblioteksforening

Danmarks Biblioteksforening er en interesseorganisation, som igennem 100 år har arbejdet politisk for bibliotekernes sag bl.a. gennem lobbyarbejde. Danmarks Biblioteksforening har som medlemmer fagfolk og beslutningstagere på området, nemlig kommunernes kulturpolitikere og bibliotekslederne.

WEBOLOGY

Webology er et videnskabeligt tidsskrift, der fokuserer på biblioteks- og informationsvidenskab og samtidig fungerer som forum for diskussioner og visioner indenfor området.

I det seneste nummer forsøger man at definere begrebet og teorien omkring Web 2.0, den næste generation af WWW. Og artiklen antyder bl.a., at den seneste udvikling af web'en, næppe kan undgå at medføre betragtelige ændringer for bibliotekerne og specielt for bibliotekarfunktionen. Artiklen fremhæver bl.a., hvordan Web 2.0 teknologier som f.eks. blogs, wikier, RSS feeds i langt større grad kommer til at influere på bibliotekernes måde at henvende sig til deres brugere, på adgang til samlingerne og dermed også graden af den brugersupport, der tilbydes. Forfatteren er ikke i tvivl om, at Web 2.0 vil give bibliotekerne flere og bedre muligheder for interaktion med brugerne ved optimal udnyttelse af multimediebaserede teknologier.

www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html

VIDEN OG INNOVATION

Den 21.-22. september afholder VidenDanmark årets største konference med fokus på viden og innovation i virksomheder og organisationer. Konferencen finder sted i Symbion, Østerbro i København.

Gå ikke glip af denne enestående mulighed for:

- at blive inspireret af spændende foredragsholdere
- at høre om førende virksomheders erfaringer med viden og innovation
- at høre om systemer og løsninger til viden og innovation
- at deltage i workshops, bl.a. om kreativitet og social netværks analyse

Læs mere: www.videndanmark.dk

SENESTE NYT OM GOOGLE BOOKS

Bibliotekerne ved University of California meddeler at de nu er bidragsydere til Google Books Search. Det er nummer 6 i rækken af større amerikanske universitetsbiblioteker, der vælger at stille deres bogsamlinger til rådighed i digitaliseret form under de vilkår, som copyright-loven påbyder.

UC hører til blandt de meget store universiteter med mere end 100 specialbiblioteker, så antallet af titler vil blive forøget betragtelig. Google Book Search projektet er med til at bevare sjældne og sårbare bogskatte for eftertiden og forebygge eventuelle tab f.eks. i forbindelse med naturkatastrofer, som er hyppigt forekomne i netop Californien.

www.universityofcalifornia.edu/news/2006/aug09.html

ALTERNATIVE MULIGHEDER FOR UNIVERSITETSFORLAG OG VIDENSKABELIG PUBLICERING

Udgivelse af undervisningsmateriale, forskningsresultater og -tidsskrifter er dyrt, kritisk og gammeldags, og acces til dette materiale er ofte begrænset til et fåtal med speciel interesse for emnet.

Ved lancering af et nyt koncept for publicering af de "smalle titler" åbner forlaget Rice University Press for en alternativ publiceringsform: Online udgivelse – og kun online. Konceptet giver gratis online adgang for alle - plus mulighed for download for en beskedent sum.

Redaktører indhenter manuskriptet, som derefter gennemlæses af et "peer review" konsilium – på samme måde som traditionel publicering.

Med konceptet kommer forlaget samtidig udenom problemet omkring oplagsstørrelser, der fordrer et vist minimumssalg for at være rentable, idet omkostningerne ved denne form for publicering vil være langt mindre og samtidig mere udbytterig og rationel for alle parter.

Gennem anvendelse af Creative Commons opnår konceptet endnu en tillægsgevinst ved at

forfatterne opretholder copyrighten til deres værker, lige som de også selv vil kunne ajourføre og opdatere manuskriptet.

Læs mere:

www.insidehighered.com/news/2006/07/14/rice
<http://creativecommons.org/>

DF's Forum for Markedsføring og Brugerservice arrangerer rundvisning
Torsdag d. 2. november kl. 13 - 16

Vi besøger **Frederiksberg Bibliotek** samt **CBS bibliotekerne** på Solbjerg Plads og i Porcelæns Haven.

Kom på rundvisning i biblioteksbyggerierne på Frederiksberg og hør om tankerne bag.

- Hvordan tiltrækker og fastholder man brugerne?
- Hvordan fungerer biblioteksindretningen som identitetsskaber?
- Hvordan opfylder man de mangeartede behov brugerne stiller til rum og faciliteter i det hybride bibliotek?

PROGRAM

Kl. 12.45

Vi mødes på pladsen foran hovedindgangen, Frederiksberg Bibliotek

Kl. 13.00

Besøg på Frederiksberg Bibliotek
Frederiksberg Bibliotek fremstår efter en omfattende ombygning i 2004 som et topmoderne, multifacetteret hovedbibliotek. Henning Larsens Tegnastue har valgt en række utraditionelle løsninger og biblioteket tilbyder nu en åben invitation til adspredelse og fordybelse, en mangfoldighed af måder at bruge biblioteket på, høj grad af valgfrihed, mange inspirationsmuligheder og udpræget selvbetjening.

Kl. 14.00

Besøg på CBS Bibliotek, Solbjerg Have

Præsentation ved:

Kim Høite, arkitekt ved CBS Byg

René Steffensen, biblioteksdirektør, CBS Bibliotek

CBS Bibliotek flyttede til de nuværende omgivelser på Solbjerg Plads i 1999. I 2005 åbnede afdelingen i Porcelæns Haven – et bibliotek uden fysiske materialer, men med både studieplads og personlig service. Dette fuldendte en nybygning og renovering som startede med Sprogbibliotekets nye bygning i Dalgas Have i 1988. Nu er CBS Bibliotek det danske forskningsbibliotek, som har suverænt flest antal besøgende. Dette kan bl.a. ses som en unik evne til at lave biblioteksbygninger, som matcher brugernes forskelligartede behov.

Kl. 15.00

Spadseretur til CBS Bibliotek, Porcelæns Haven

Kl. 15.15

Besøg på CBS Bibliotek, Porcelæns Haven

Præsentation ved **Liv Bjerre Laursen**

Arrangementet slutter med en forfriskning

Sidste frist for tilmelding: torsdag d. 19. oktober 2006

Tilmelding til:

Gitte Lunde Jørgensen

gitte.jorgensen@karch.dk

Opgiv venligst medlemsnummer og ansættelsessted ved tilmelding

Arrangementet er gratis for medlemmer af DF

Pris for ikke-medlemmer er kr. 50,-

Max. 50 deltagere.

	09. – 14.	Mexico City, Mexico	Between Memory and Oblivion - The Educational and Cultural Significance of Audiovisual Archives. IASA Conference. www.iasa-web.org/iasa0009.htm
	17. – 22.	Alicante Spanien	European conference on research and advanced technology for digital libraries. Towards the European Digital Library. ECDL 2006 www.ecdl2006.org
	21. – 22.	København	VidenDanmark 2006: Viden og innovation. Konference. http://videndanmark.dk/index.php?id=221
OKTOBER	01. – 03.	Helsingør	7. nordiske NVBF Fjernlånskonference. www.dfd.dk/arrangementer_df.php
	05.	Charlottenlund	Få styr på dine dokumenter og records med ISO 15489. www.ds.dk/2775
	07.	Sorø	Sorø Akademis Bibliotek & Hauchs Physiske Samling. Besøg arrangeret af Bibliotekshistorisk Selskab
	06. – 17.	London	Discovering New Resources • Demystifying Web Technologies. Internet Librarian International 2006. Konference. www.internet-librarian.com/index.shtml
	18. – 20.	København	Information Interaction. First International Symposium. on Information Interaction in Context (IliX). www.db.dk/IliX/themes.htm
	20. – 22.	Boston, Mass. USA	Book Conference, 2006. The Fourth International Conference on the Book. http://b06.cgpublisher.com/welcome.html
NOVEMBER	08. – 10.	Sofia, Bulgarien	Sofia 2006. "The role of libraries in access and preservation of cultural heritage". slim.emporia.edu/globenet/Sofia2006/index.htm
	13.	Odense	OMSYNING AF KATALOGEN? FABITA faggruppen vedrørende kataloger afholder temadag om brugeradfærd og katalogdesign
	13. – 14.	Middelfart	Lær om nettet – Lær på nettet. ForskningsNet Konference 2006 www.forskningsnet.dk/konference2006
	16. – 17.	London	Translating and the Computer 28. Aslib Conference. www.aslib.co.uk/conferences/index.html
	28. – 30.	London	Online Information 2006. www.online-information.co.uk
DECEMBER	04. – 05.	London	Harnessing the Power of Grey. 8th International Conference on Grey Literature www.textrelease.com/gl8conference.html

Hvad så, DEFF?

Etableringen af DEFF-projektet i 1998 satte en både teknologisk og organisatorisk milepæl i forskningsbibliotekernes samarbejde. På tværs af ministerier, størrelser og interesser enedes man om *"gennem samarbejde mellem bibliotekspartnerne, fælles udviklingsprojekter samt etableringen af en teknisk infrastruktur"* at *"bidrage til en optimal udnyttelse af forskningsbase-rede informationsressourcer"*. Det ser 10 år senere ud til at lykkes rigtig godt.

Det er næppe helt rigtigt at påstå, at DEFF har været den grundlæggende årsag til forskningsbibliotekernes generelt høje IKT-niveau, men den informationsteknologiske udvikling af forskningsbibliotekerne har de sidste 10 år primært været baseret på ideer, planer, og for mange bibliotekers vedkommende også økonomiske tilskud, genereret fra DEFF. Der har selvfølgelig været en del egen udvikling, for naturligvis har de enkelte forskningsbiblioteker og deres modinstitutioner haft egne strategiske overvejelser, men med DEFF har ønsket og kravet om fællesskab og integration været fokuseret.

Vilkårene omkring os har også spillet kraftigt ind. Internettet, som vi kender det, er kun 15 år gammelt og udvikles til stadighed. Snart vil Internettet være et gigantisk interaktivt operativsystem (det såkaldte Web 2.0), hvor applikationer og services skaber yderligere samarbejdsmodeller. "Pervasive computing" ("IT i alting") vil være herskende. Hvad skal bibliotekernes services indeholde og hvori vil de adskille sig fra andre services på nettet? Vi skal facilitere kommunikation, samarbejde og interoperabilitet, ikke bare mellem biblio-

tekerne men også til andre systemer og miljøer. E-læring, kursus- og studieadministrative systemer, samarbejdsværktøj og generelle søgeredskaber skal udbygges i langt højere grad end i dag, og vi skal sikre digitalt indhold til forsknings- og undervisningsbrug.

DEFFs historie fortæller om både organisatorisk/strukturelle og strategiske forandringer undervejs. Det er naturligt og må ske for at sikre dynamik. DEFFs Styregruppe har i det sidste år således arbejdet med organisationens fremtid. Det har indtil nu resulteret i et oplæg til reorganisering af DEFF. Oplægget kan ses på DEFFs hjemmeside. Selvfølgelig tager sådant arbejde tid, det har alle forståelse for, men i betragtning af, at mandater for programområderne udløb 1. januar 2006, må der nødvendigvis meget snart træffes beslutninger. DEFF bør være en vigtig faktor i vores dagligdag – ikke bare et sted, hvor de "heldige" kan få tilskud til nødvendig serviceudvikling af biblioteket. Og, ja, strukturen bør forandres.

Der har været for mange programområder og for lidt koordination imellem dem og der har blandt bibliotekerne været uklarhed om, hvorfor nogle projekter er støttet frem for andre. Det vil være absolut nødvendigt, også på baggrund af de mange muligheder den fortsatte teknologiske udvikling bringer, at definere klarere mål for og bedre struktur på projekter og projektforløb. Der skal være plads til forsøg og fejl, men nogle af de hidtidige projekter har virket mindre heldige og kunne bestemt have været defineret klarere og fulgt nøjere. Det er forståeligt, at man lader de stærkeste

Fra Baglinjen

trække udviklingen, modellen er brugbar og i mange tilfælde nødvendig, men basisbevillinger uden projekter kræver under alle omstændigheder en vis justits for at kunne imødegå kritik.

Der er et stort behov for at sikre den generelle udbredelse og anvendelse af de mange innovative tiltag og services, som, initieret gennem DEFF, foregår på enkeltbiblioteker, ellers bliver DEFF ligegyldig for det store flertal. Det skal reorganiseringen af DEFF tage højde for.

Claus Vesterager Pedersen,
Formand DF

DEFF bør være en vigtig faktor i vores dagligdag – ikke bare et sted, hvor de "heldige" kan få tilskud til nødvendig serviceudvikling af biblioteket.